

РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ФЕДЕРАЛЬНА ХУУЛИ

"ОЛОНДО МЭДЭЭСЭЛ ТАРААЛГЫН ХЭРЭГСЭЛНҮҮД ТУХАЙ" РОССИН ФЕДЕРАЦИЙН ХУУЛИЙН 4-ДЭХИ СТАТЬЯДА ХУБИЛАЛТАНУУД БОЛОН НЭМЭЛТЭНҮҮДЫЕ ОРУУЛХА ТУХАЙ

(1995 оной июнийн 16-да Гүрэнэй Дүүмэдэ баталагдан абтаа).
Статья 1. "Олондо мэдээсэл тараалгын хэрэгсэлнүүд тухай" Россин Федерацийн Хуулийн 4-дэхи статьяда (Россин Федерацийн Арадай депутатуудай болон Россин Федерацийн Верховно Советэй ведомствнүүд, 1992 он, № 7, ст. 300; Россин Федерацийн Хуули гаргалгын Суглаан, 1995 он, № 3, ст. 169) удаадахи хубилалтанууд болон нэмэлтэнүүдые оруулаха:

1. Нэгэдэхи хубида "дай идхалгы" гэхэн үгэнүүдэй хойноһоо ", мүн портнограф, хүсэрхэл, зэрлэг шэрүүн ябадал гаргалгы идхалан дамжуулануудые тараалгы" гэхэн үгэнүүдые нэмэхэ;

2. Хоёрдох хубиенд нимээр найруулаха:
 "Теле-, видео-, кинопрограммануудта, баримтата болон үрэн найханай фильмуудта, мүн мэдээсэлэй компьютерна файлануудта, мэдээсэлнүүдтэ заһабари оруудаг программануудта хүнэй ухаан бододдо, тэрэнэй бөөдэ муугаар нүлөөлхэ шюуа нэмэлтэнүүдые хэрэглэлгэ хоршодог.

Статья 2. Россин Федерацийн Президент болон Россин Федерацийн Правительство хуули ёнонойнгоо актуудые тус Федерална Хуулитай зохидуулаха.

Статья 3. Тус Федерална Хуули томилогдохон үдэрһөө хойшо хүсэндөө орохо.

Россин Федерацийн Президент **Б. ЕЛЬЦИН.**
 Москва, Кремль. 1995 оной июнийн 19.

Дэлгүүрэй шэрүүн шэнжэ

ХҮҮГЭДЭЙ СААДУУД ХААГДАБА

Үдэр хоногой ошохо тума бюджетнэ эмхи зургаануудай байдал доройтоно гэжэ бидэ мэдэнэбди. Энэ ушарһаа уламжалан, тус эмхи зургаануудай хүдэлмэрилэгшэдэй тоо үсөөрхэ соогоо салин хүлээн түлэгдэнгүй, түлөөлөгүүгээр амаралтада гаргагдадаг зоной тоо олошорно мэтэ.

Жэһэнэй, июнийн 17-һоо аймагай бүхы хүүгэдэй саадуудай хүдэлмэрилэгшэд сентябры болотор ажалгүй болобод. Ушарын гэхэдэ, мүнэ алтанай үгы дээрэнхэ бүхы саадууд септе болотор хаагдажа, олон хүүгэдтэй, мүн тэдэнэрээ гэртээ орхёод ябаха аргагүй түрэлхи хохидоо бшуу. Эрдэм нураасамай управленийн начаальник Б. С. Шойнжоной хэлэһэнэй аймагай бүхы 30 саадууд сентябрын нэгэндэ нэгдэхэ юм хан. Тээд тэрэ болотор мүртэй харуу хүйбүүд, тэдэнэрэй түрэлхид мэгдэхэнэ лэ гэһэнэ ааб даа.

ПОЧТАЛЬОНУУД ХЭРЭГТЭЙ БОЛОХОНЬ

Хори хууринай захил хэгшэдэй газетэ, журналнуудта гэр дээрээ абахаая болноһоо хэдэ үнгэршөө. Энэ хугасаа соо хүн зон үйлсөөр тодхойдоһон хамтын хайрсагуудһаа почтоёо абадаг болот.

Сагай муудахада, хүн зонийнхэ абари зан муудадаг гэхэн үгэ бин гэһэнэ ааб даа. Түүрүүшынэй нэнэ гуримаар почто тараажа эхилхэн жэлдэнэ захил хэгшэд газетэ, журналнуудта яһаа сагай соогоо абадаг, хэлхэр холбооной эмхинэ ажал тушаа муу үгэ тарадаггүй байһан юм. Тээд энэ ажал байдал удаан тогтохо зөлгүй байшоо...

Ушарын гэхэдэ, газетэ, журнал бэшүүжээгүй зарим хүдхэнүүд, хайрсагуудай ойро харууланууд байха бэнэ хада, али нэгэ хуршынгоо почто "альгадэжархидат" болоо бшуу. Мүн тинхэдэ хургаалтай үхйбүүд тоомёо таһарантаа айлай газетэ, журналнуудые хайрсаһаань хуули гаргалгы таһара удара татажархидат, хайрсаг рууны посожо байһан зуруул хаяжа, хүюунэйхи галдажархид болоо. Тингэжэ газетэ, журналнуудта мүртэй абажа шадахаяа болноһон захил хэгшэд өөрсдэ ээлжэндэ хэлхэр холбооной үзэлэй хүдэлмэрилэгшэдые боһожэ эхилээ һааб даа.

Эдэ бүтэдэнһөө уламжалан, аргаяа барагдалан почтын үзэлэй хүтэлбэрилэгшэд аймагай захиргаан ханджа, хуулин гуримаараа почто тарааха үбшөөл абалан байна.

— Ингэһээр Хори хууринайтай үйлсөнүүдээр урданайхи мэтэ почтальонууд ябажа, айла болон газетэ, журналнуудын асардаг болохонь, гэжэ аймагай почтын, хэлхэр холбооной үзэлэй начаальник В. И. Разунаева хоорэнэ. — Хуушанайнгаа гуримаар почто тараадаг болоходоннай, хүн зоний эргэ гомдол орохоёо болхонь гэһэнэ. Мүн тинхэдэ захилай хэмжээн нэгэ бага дэршэлжэ магадгүй, почтын гэхэдэ, гэр дээрээ газетэ, журналнуудые абадаг болоходоо, захил хэгшээ болноһоод байһан зон айланууд тэрэнээ нэргэжэ болохо байна.

Хүшэр хүндэ энэ сагта ямарынхэ эмхи зургаан үлүү зонинхэ ажалда абаха дурагүй болонхой аабдаа. Гэбэнхэ, манай ушарта почтальонуудые ажалда абаха баатай болободди. Энэмнай байһан гаргалга ха юм. Һайн юмхэн гэхэдэ, аймагай захиргаан манай финансова байдалые хараадаа айла нотагай налогуудһаа сүлөөлхэ болобо.

Эдэ үдэрнүүдтэ Хори хууринай үйлсөнүүдээр почтальонууд ябажа, газетэ, журналнуудые тарааг эхилэхэнэ.

Г. ДАШАЦЫГЕН

Дэлгүүрэй үнэ сэнгүүд

МЯХАНАЙ СЭН БАГА ЗЭРГЭЭР ДООШОЛБО

Эдэ хоолой зүйлнүүд	Сэнгүүд (түх.)	1	2	1	2
Горкоонгортын зүгһөө наймаалагдалан:		Колбасагай зүйлнүүд:		килограмм үгэрсэ	4000-7000
үхэрэй килограмм мяхан	15000	Улаан-Удын мяханай		килограмм помидор	4000-8000
үхэрэй килограмм мяхан үмсэһөө ороһон:		үйлэдбэрлэн:		килограмм һонгино	2000
үхэрэй килограмм мяхан	9000-16000	"саянска" сортын	18370	багса морхооб	2000
үхэрэй хуухалагдаагүй тархи	10000-15000	"одесскэ" сортын	29000	багса мангир	1000
үхэрэй хуухалагдаагүй тагалсаг	3000-4000	"кубанска" сортын	28000	Жэмсчээ:	
гахайн килограмм мяхан	13000-16000	гахайн мяхаар хэгдэхэн	22470	килограмм яблока	6000-11000
гахайн дэбһалагдалан саала	2000	сосиска	20240	килограмм груша	7500-15000
гахайн дэбһалагдаагүй саала	13000-15000	сервелат	32000	килограмм абрикос	15000
хоншной килограмм мяхан	12000	Улаан-Удын колбаса	29500	килограмм виноград	14000
Америкэнхэ асарагдалан тахяагай мяхан	13500-14000	Үмсэһөө ороһон:		килограмм сминэ	6000-8000
Улаан-Удын шубуунай фабрикин тахяагай		сервелат	25000	хүнэг эдэгэнэ	40000
1-дэхи категориин		гахайн мяхаар хэгдэхэн	28000	хүнэг вишни	18000
10 үндэгэн	5000	татаһан рулет мяхан	30000	хүнэг малина	40000
2-дохы категориин		карфонат	37000	хүнэг үхэр шодон	45000
10 үндэгэн	4800	буженинэ	32000	хүнэг хара нэрһэн	60000
Сотниковын шубуунай фабрикин тахяагай		Загаһанай зүйлнүүд:		Зүгын тоһон	23000
1-дэхи категориин		багаар дэбһалагдалан омолн	8000-13000		
10 үндэгэн	5000	багаар дэбһалагдалан селёдо	4000-16000		
2-дохы категориин		хүйтоор сонгоогдохон омолн	16000		
10 үндэгэн	4800	хүйтоор сонгоогдохон горбуна	15000		
Сотниковын шубуунай фабрикин тахяагай		дэбһалагдаагүй омолн	10000		
1-дэхи категориин		дэбһалагдаагүй сурхай	9000		
10 үндэгэн	5000	Огородой эдээн:			
2-дохы категориин		шэнэ ургасын хүнэг			
10 үндэгэн	4200	харгаабха	15000		

Россин һонинууд

НАРХЯАГ ТҮХЭРЭЭН ЖЭЛ

1992 ондо байгуулагдаһан хойно тон һайн шаһарай үүшэ шампиньон-нархяаг хуули "Вектор-Шарм" гэдэһэн предприняти Новосибирск мүн ойро тойрохон аймаг хотонуудай магазинуудта тушаагаа. Областино т хотоһоо холо бэнэ һуушэ хамта 12 хүнһөө бүридэһэн компани байрладаг юм. һархяаг ургуулахын тулада аймаг огородой эдээн ургуудаг фирмэ тааруулаха заһабариланхай. Шархяаг уларидтай Сибирьтэ һархяаг түхэрээн жэл ургуулагдаг болоһонинь юрэ бусын хүсэл гэхээр.

Нархяаг багсаһан хорообхонууд соо эхэ эхилхэнэй, мүн магазин болон дэлгүүрнүүдтэ абаашажа үгэдэг болоһоний үүшэ "Вектор-Шарм" предприняти продукцида дурдахамууд аймаг ородог болоо.

Новосибирск Олзын эрхилэгшэдые дэмжэлгын туһабадалгатайгаар бэдэргэһэн фирмын шэнэ бизнес-түсэ танидсажа, шэнэ байгуулын оолон хүжэ Европын банк предприняти үйлэдбэрин саалһаа хүтжэлгэдэ зориулан, мүн туһаламжа үзүүдэ. Фирмын хэдэн түлөөлөгч США-гай нимэх фирмтай нураасал гарахань.

(һонинһоо аба)

ОЛЗО ОРШОЁО ДАЛДАЛЖА БАЙҺААР

Буряад Республикын гүрэнэй налогой инспекциин мэдээсэлээр, манай республика дотор олзо оршын 8 - 12 процентиһаа түлээлгэһөө далдагдана. Тини гансаһы "шэнэ олзын хэрэг эрхилэгшэд" бэнэ, гүрэнэй предпринятинуудынхэ олзо оршынгоо бодото хэмжээ шюуна гэжэ паламтанууд харуума.

Энэ ушарта налогой номциин департаменттай хамта налогой инспекци татабарини хуулинуудые хаягайруулагшадые элрүүдэжэ, удаан оруулагдаагүй түлбэри хэхэ, ял тохохо тухай асуудамуудар зохино шиндхэбэринуудые абадаг байха юм.

Манай корп.

Горячинск курорттын күхннда 24 хүн хүдэлдэг. Үшнэй тогтоһод Софья Петровна Прокушева, Светлана Владимировна Печкина болон бусад эндэ амаржа байһан хүнүүдтэ хүндэтэй. Столовын хажууда хоёр эхэ тендирдэ эргын үгэрсэ, помидор ургуулагдана.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ажалай ветеран В. Е. Панова. С. БАДДУЕВАЙ фото.

"АШАГ ҮРЭТЭЙ АЖАЛ—ХҮН БҮХЭНЭЙ ОРОЛДОЛГОНОО"—ИИМЭ

урья доро ажаллана.

Амгүүрэй шэнэ харилсаануудай оршон байдалда татабаринууд алишье тухэлэй предпритийн байдалыг уригшнуулаха, тааруулаха гэж зорилготой гэшэ. Предпритийн ашагтай, үрлэйгөөр ажалахын тулада татабаринууд тон шамаараа, бодолтойгоор хөгдэхэ ёһотой. Д.Б.Тармаевай хүтэлдэг Хяагтын аймагай гүрэнэй шалгой инспекци эгээл иимэ зорилго баримталан ажлаа ябуула.

Манай коллектив соо һайн бэлдэхэлтэй мэргэжлэд олон. Финансын эмхи зургаануудта олон жэл хүдэлһэн Г.Н.Крылова, Н.Д.Очирова, А.Я.Синишкина гэгшэд багахан коллективиймнай үрлэй хараха мэргэжлэд болоно.

Хүдэмрилэгшэдэй мэргэжэл, шадабари дэвшүүлэхэ гэжэн зорилготойгоор инспекцидэ саг үргэлжэ семинарнууд үнгэргэгдэдэг юм. Татабарини шэнэ хуулинуудта хабаатай асуудалууд эндэ зүбшэн хэлсэгдэдэг. Гол жаламнай тон шухала хэрэг ёһоной бэлдэмнүүдэй "үржсхалай" түргэдэхэдэ, иимэ семинарнууд туһатай бшуу.

Предпритийнуудта үнгэргэхэ элдэб шалгалтанууднаа гадна, налог түлэгшэдэй дунда бэлтгэмнүүдэй хүдэмэри ябуулаха, татабарини шэнэ хуулинуудыг тэдэндэ тайлбарилха гэхэ гэжэн хэрэгтэ инспекциин таһагуудай түсэб соо эхэнхараа хандуулагдадаг. Татабарини хуулинууд саг үргэлжэ хувилажа, налог түлэгшэ инспекциин дөһөй хоорондох харилсаануудыг баһал ондоо болгоно гэшэ.

Ойлгууламжын хүдэмэри ябууахадаа, элдэб аргаануудыг хэрэглэхэ гэжэ оролдонобди. Жэшээнь, аймагай "Аенинэй тут" гэжэн газетэдэ таһагууд бэлдэгдэдэг. Гадна предпритийнуудыг шалгах үедэ инспекторнууд байра дээршэ зүбшэл, заабаринуудыг үгэдэг, предпритийнуудай хүдэмрилэгшэдэй болон бүхгалгернуудай хабаалгатай семинарнуудыг үнгэргэдэг байха.

юм. Энэ хэрэгтэ татабарини хуули гаргалгада болоһон хубилгалтанууд тухай сагдары мэдээсэдэг тухай "Информ-экспресс" гэжэн хэблэл манда өхэ туһатай.

Шалгалта үнгэргэхэдэ, бидэ түрүүшн ээлжэндэ урдахи шалгалтын үедэ дутуу дундануудай эмиүүлэгдэһэн, хаагдааха байһан предпритийнуудыг нэлэдэгбди. Олзын хэрэг эрхилэгшэдые, коммерческа элдэб байгууламжануудыг гэгшэ шалгалтын реидиүүд шалгадаг байха юм. Зарим налогүүдээр болон предпритийнуудээр квартал бүхэнэй тоо бүридхэлгын дүнгүүдээр нэнжэлгэ хэхэ гэшэ манай инспекцидэ заншалта болоһхой.

Предпритийнуудай банкын счедой мүншэн һан, тэрэнэй эрьсэ, мүн предпритийнуудай эгээл түрүүлэн хэхэ татабаринуудыг оруулаагыг банкын хиналта гэхэ мэтэ шалгагдадаг юм. Инспекциин оролдосотойгоор ажлаһанай ашаар байгша оной түрүүшнэй кварталда 291 миллион түхэриг мүншэн боджэдгэ хүсэд оруулагдажа, предпритийнууд үри шэригүй гараа. Эндэ предпритийнуудай бэе бэедэ үри шэригэ түлэмгэ өхэ урха шаартай байгаа. Налог түлэгшэдэй дунда энэ арга өхэ дэлгэрэнгүй юм.

Аймагай бүхы тухэлэй 413 предпритий, тэрэ тоодо таряашадай 117 ажахы, 375 олзын хэрэг эрхилэгшэд инспекциин бүридхэлдэ абтанхай.

Компьютернуудээр хангалта инспекторнуудэй ажамыг нилээд хүнгэдхөө гэжэ тэмдэглэдэг. Хүтэлбэрилэгшэдэй ашаар 4 компьютерай сеть тодхондожо, компьютерна программанууд зоёһогдоо. Энэ хадаа налогой аубанай талажадаа— боджэдгэ татабарини саг соогоо оруулаагыг хиналтадаа— ёһотой тулга болоо.

А.ЯДРИХИНСКАЯ,
Хяагтын аймагай Гүрэнэй шалгой инспекциин гол мэргэжлэгшэ.

ХУУШАНАЙ угсаата уг унгитай японей Итикавын таряаша бүлэгтэй уулзаха гэгшэн болзорһоо нэгэ бага хожомдон хүрэхэ ерөөбди. Ишислэл хото Токйоһоо аяар 4 час соо угын харгыг хэмжэн, "тойото" машиннаар хүндэлһэмнай тэрэ һэн. Мүнөөнэй үсын ажабайдалтай Токйо хото соогүүр ябахадэа, эндэхи холын хүдөө газар шотаг хүрэхэ, ажаһуудалаарнь һонирхохо дурһан хүрөө һэн.

Һүүлэй үсын мэдээгээр, Япон орондо хүдөө ажахын байдалда өхэ анхарал хандуулагдадаг болоһхой. Юуцдэб гэхэдэ, хото, тосхонуудта үрэ жэмэс, мяха, загана, бусад эдэс хоол худалдадаг магазинууд олошоронхой. Элдэб

4 гектар газартай болоно. Юушье болог гээд тэрэ 1 гектар дээршэ сагаан будаа, үшөө нэгэндэнь яблонн модо һуулаба. Нэгэ жэгдэ, сэрэг нарһад мэтээр һуулагдаһан, паранай элшэдэ дээршээ хүртэдэг эдэ 1.500 модод жэлэй туршдаа 5.0 тонно яблонкын ургаса үгэдэг. Энэ бүлэ 2 тонноорнь элдэб шүүһэ /амгата сок/ хээд, гоёмһартада юулэнэ, үлооньень худалдаанда табина.

Яблонн мододой хажуугаар ошоһон зурагар зургоор гэшхэлжэ ябахадэа, оройдоо гурбан хүн аад лэ, Итикава оороо, һамганинь, хүбүүн бэри хоёр, иимэ хүнэр хүндэ ажал яагаад даадаг гэшнэгэ гэгшэн асуудал табигдаа һааб даа. "Хорхой шумуултай

ЯПОН ОРОНОЙ ХОЛЫН ХҮДӨӨДЭ

супермаркет, универмагуудай тагууд дээрэ эдэс хоолой продукцияуд дарайштарай табыатай харагдана. Эндэ Япон оронойшье, харини гүрэнүүдхэнь асаргадһан элдэб продукция харахат.

Харини ороной эд бараанай дүүрэнхэдэ, шотагай продукция худалдаага газардажа, агаа мээс буяахадмын "сэхилтэ" дабажа гарахыг тон хүнэр болодог юм ха.

Эгээл түрүүшн "шэнэ газар хахалашатай" ушарха гэжэ бидэ Нагано префектура хүрэхэ ерөөбди.

Газарай өбөртө гэхээр өхөр хүлгэй стодой саана дабшалан наһайн һуунабди. Шада дорой тодхондон тусхай шэригшэри хибари хүлгэймнай ула дулаасуула. Пеллэнэи шэрэм дээрэ гонзоргоһоор зүбшэхэй мяхан маанадта нарагдана. Мүн энэ айлай омогорхол болохо— мяхан шэриг, халуунууралдээрэ болгоһон синтака гэжэ нэрэгтэй болздын ургуулаһан хархяаг стод дээрэ табигдажа, бидэ амтархан эдиббди. Хайшан гээд энэ хархяаг ургуулдаг бэ гэжэ һүүлдэ хоорэхбди. Эхэнэрүүдэй, үхибүүдэй байдаг таһалга амьарлагдаһанхай, гансал гурба наһатай Сатико гэжэ нэрэгтэй эрхэ аша басагахан үбшэн абыншаа хажууһаа холо олоногүй.

Түүдэн Итикавын 15 наһатай байхада, 1947 ондо Япондо газарай демократическа реформо болоһон юм. Помещикуудэй мүнхэдөө гэжэ байһан газарыг гүрэн мэдэлдэе абаад, таряашадта 25 жэлэй туршдаа ээлжэ байхаар ээлээр худалдаһан юм.

1947 ондо өхэ улсхэлэн хоһон байдал үзэгдөө һэн. Итикаватэрэ саһыг бидэ һайн хадуунхай. Мүнөө үдэ японцууд һайн ажаһа һүүдэг болоһхой гэжэ хэлсэхэдэнь, япон таряашадай гүн сөдхэлдэ өхэ эшгэлэй үрэ балай тогтоодоггүй байна. Итикава заншалта болоһон сагаан будаа ургуулаха гэгшэн бодоһоо арасажа, ажаһагаа ондоо шэгэлгэтэй болгон хувилаага гэжэ хүршээртоо дуралдаһадэнь, тэдэнь арасаа һэн.

1947 ондо япон таряашадта аһи болохо туһаламжа үзүүлхын тула "Бүгдэ Японой кооперативнуудай совет" байгуулагдаа һэн. Энэ совет шотаг бүхэндэ ооһдын таһагтай юм. Таряашадай бүхы ажабайдалаар һонирхоһоо гадна, энэ совет удаан болзорой мүншэн урьһаламжа үгэдэг.

Дунда зэргын япон таряашанда 3 гектар газар элдүүрихээр үгэдэг. Манай айлаһаар бүүһан Түүдэи Итикава

тоһотуулгын арга хэрэглэн тэмсэдэгбди. Сэсэ гэгжэ эхилэхэдэнь, ажал өхэ, модон бүхэнһоо дүрбэн "тулгэ" таһалжа хархяа ёһотойн, таһадахи "тулгэ", үлбөхэдэнь, тон томо яблонка ургадаг. Энэ үрлэй ямаршье техникэ туһа хүргэхгүй, улаан гараараал оролдоо гүбшн даа", — гээд Итикава арзагар алтан шүүдо харуулан энебхилинэ. Энэ ушарһаа Итикава жэлдэ 200 үдэрын хамнабарини хүдэмэриншэдыг хүлгэдэг юм. Урда Корейһөө, Хигада ороһооншье хүлгөөр худалхээс хүдэмэриншэд ерэдэг байха юм.

Эхэ бэри хоёрын гэр тойронойнгоо ажал хэнэ, үхибүүдэ харууһална. Сэсэ хүбүүн хоёр үлбөһэй наранаар ажалдаа гараад, паранай орохо багта гэгтээ ородог юм.

Ажахыдаһы 22 мөриной хүсэгтэй багахан трактор, 2 тонно ашаа шэрэхэ машинна, үшөө 5 "тойото" гараж соо харагдана.

Бархусоор хэхэ ажалын угаа өхэ даа. Эхэ талмай газарта рецендр соо үжэжэ байһан дуб модоной тайрадаһанда синтака гэжэ заншалта хархяаг ургуулагдаа. Энэ хархяаг тухай Итикава олон юумэ хоорожэ, дэбтэрэймни саарһаншье хүрэхгүй ха гэжэ һанаа һэм. Синтака хархяаг эднэн хүн рак үбшэнһоо һэрһалгэдхэ юм ха гэжэ мэдэжэ абабабди.

"Ерээдүүдэ уласхоорондын хүдөө ажахын корпораци байгуулажа болоһол ха,— гэжэ Итикава дуралдал оруулаа. — Жэшээнь, нэгэ зарим орон— сагаан будаа ургуулаба гээдэй, нүгөө оронойншье— шэнигсэ, зариманинь— үхэр мал тэгжэжэ, мяха өхөөр худалдаанда табина, нүгөөдүүмшье үрэ жэмэс ургуулаа лэ. Бэе бэедэ ямар туһатай болохо гэшнэгэ, дайн сэригшье тухан бодомжолахөө болохо һэмдн.

Хүдөө ажахыда хүдэлхэ зон тон хомор боложо байна, булта хото город руу тэгүүлэнэ. Залуунууд эрдэмээ түгэсхөөд, ондоо тэшинэ ябашанал даа. Һүүлэй үдэ автоматизаци, компьютеризаци өхөдэлгэрэнни боложо байна. Зүгөөр бар хүсөөр хэхэ ажал барагдаха ааа?"

Энэ гэр бүлын ажаһуудалтай танилсаад, саашалхадаа Еслуки Индзуки гэжэ хүнэй ажахытай танилсаа һэмдн.

ВЛАДИСЛАВ ДУНАЕВ,
"Советская культура"
газетын
тусхай корр.
Токйо.

АГУУ ИЛАЛТЫН 50 ЖЭЛ

СЭРЭГШЫН ЗАМ УТАХАН ЛЭ БАЙГАА

Мөгсөхон шотагай Цырен-Намжил Очирович Очировай нэрэмжэтэ музейдэ ороходоо, ололтоото ээр зэмсэгүүд ба элдэб кинон газетын, докуменциүүдэй дунда нэгэ шанигдэй досоонь өхэ һонирхоһоор дүрэ зураг өбөөрбди. Харан гэгшээм; танк дээрэ олон совет сэригшэд эиебхилэн һууһад, зариманинь, Прага хотын эхэнэрнүүдэй асарһан уһанһаа гудамжин байна, тинхэдэ нэгэ ондоо яһатан эиэгшээ нэгэ медал зүүнхэй, долошоо фоторепортерүү харан зогсоно. Музейн хүтэлбэрилэгшэ Галина Очироваһаа:

— Энэ сэригшэ хэн гэшнэгэ, мөнхидэй?— гэжэ асууба.

— Энэ фото-зурагыг аяар 50 жэлэй саада тэрэ 1945 оной майн 10-да Прага хотодо фоторепортер С.Коротков буулгаһан байна. Тинхэдэ энэ зураг 1945 ондо "Правда" газетэдэ томлогдоо. Тэрэ зурагта буулгагдаһан сэригшэ хадаа Вашиһа Жанаевич Аюшеев болоно,— гэжэ нүхэр Очирова музейдэ ороһондой һонирхоһодо тайлбартадаг юм.

Вашиһа Жанаевич 1912 ондо Тураасхай һууриной малша бүлэдэ түрөө юм. Бага наһанһаа эхэ, эсэгшээ гэгдэжэ, 4-дхи кмэс дүүргэдэ дайнай урдахи жэмүүдтэ түрэл колхоздоо счеговодоор хүдэлһэн байна. Дайнай болохын үрдэ— 1935 ондо Улаан Армиини сэригшэй һургуули гаража, ачжалтагатайгаар уялгана дүүргэ һэн. Уйиньшье болоодүй байтаринь, Эсэгэ ороһоо хачгаамын дайн эхилһөө.

Дайн эхилжэ, улаан сэригшэ Вашиһа Жанаевич Аюшеев 1941 оной июлини 24-дэ орон шотагаа фашист буамтарагшадһаа хачгаамсахаяа мөрдөө бэлэй.

1941 оной августын 15-да тэрэ сэригшэ 136-дахи сапернуудай амяараа батальондо Зүүн хизаарга албаяа үргэлжэмүүлээ. Тондэ һуралсаа хэжэ байхадэа, сапер-подрывник гэгшэн шэгэлгэтэй һургуули гараа. 1943 оной октябры һарин эхээр Вашиһа Жанаевич батальонгобо сүт хамга баруулжаа мөрдөө.

1943 оной октябрын 15-һаа Украинин Полтаваһаа ахалагна сапер дайшалхы замаа эхилһэн байна. Младна сержант Вашиһа Жанаевич Украинин 2-дохи фронтын бүридэлдэ ябахадэа, Кировоград, Ново-Украинка, Первомайск, Южные Бендеры, Болгарини, Шумей, Трансильванин түб Арда-Мария хото, Венгрийн Дебрецен, Будапешт, Чехословакиин Брно ба Прага хотонуудыг эрэлхэг зоригтойгоор сүлөөлсэхэнэй тудоо Верховин Советдэй Президиумтэй зүрһөө олон тоото грамотануудта хүртөө. Тэрэ Яеско-Кинишевско өхэ дайн байлдаанда хабалдаһаа, Вашиһа Жанаевич Прага хотыг фашистнуудһаа сүлөөлсэгдэ майн 6-һаа 10 болотор хабалдажа, майн 10-да тэдэнигэ бута сохисоод, Прагын нэгэ үйлсэдэ Илалтын һайндэриг утажа байхадэнь, тэдэнигэ фоторепортер С.Коротков буулгаһан байгаа.

Иингэдэнь дайн дүүрбэ гү гэжэ байтаринь, зүүн тэрэ шэнэ дайнай улаан гал бөрөбхилбө. Тинхэдэнь, младна сержант Аюшеев 945-дахи стрелково полкын бүридэлдэ оруулагдажа, түрэл Байгал далай, Буряад оронойнгоо тала дайтануудыг шэртэ шэргэнээр, нөөсдын шангаар хуугайлан дорой

шотагайнгаа зонингэ ба түрэлхидоо һанан һанан алад саһаа ябаа һэн.

Баруун дайнда шамтарһан, һомо, снаряднуудай дари үнэрдэһөн, хатуужаһан совет сэригшэд японгоини хюдажа ороо. 1945 оной августын 9-һоо сентябрын 3 болотор младна сержант Аюшеев Манжуур хото сүлөөлсөөд, дайшалхы замаа Порт-Артурта дүүргэһэн байха юм. Дайгаа дүүргэдэ Аюшеев 945-дахи стрелково полкынгоо бүридэлдэ 1946 оной июль һара болотор албая үргэлжэмүүлээ.

Хоёр дайнай хүнэр үсыгэ шодоороо хараһан, арһа мяхаараа үзэһэн Вашиһа Жанаевич "Дайшалхы табыатай тудоо", "Прагыг сүлөөлсөнэй тудоо", "Будапештыг абаһанай тудоо", "1941-1945 онуудай Эсэгэ ороһоо хамгаалгын Агууехэ дайнда Германиг илаһанай тудоо", "Япоини илаһанай тудоо", "Ажалай ветеран" болон бусадныг медалнуудаар шагнагдаһанхай.

Дайнай ветеран В.Ж.Аюшеев 1982 ондо наһа бараа.

Өөрөө амиды мэндэ ябахадэа, тэрэ фото-зураг магад хаража үзөөгүй байгаа, юуцдэб гэхэдэ, энэнигэ үнгэргэнэ жэлдэ журналист Николай Галданов хуунаан журналуудыг хаража байгараа, шотагайнгаа үбгэжоолыг танижархөөд, тэрэнээ Мөгсөхон эмгэгшэн байна. Герой-сэригшэ наһа барыхынгаа урда тэрэ дайшалхы замаа тодо бэшээд, дайнай үсын сэригшэүүдэ музейдэ хадгалуулахааа үгэлһэн байгаа.

Б.С.ДУГАРОВ,
Хэжэнгэ.

Абай Гэсэрэй найндэр - Буряад орондо

Эрдэм ухаан ба ажабайдал

Гэсэрэй найндэрэй үедэ Улаан-Үдэ хотымнай талмайнууд дээрэ уран найханай коллективүүд бөхөр шааданай конкурснуудта хабаадажа, уран бэлгээ дэлгэһэн байна. Хаа хаанаһаа сугларһан коллективүүд уран шадабарья харуулба, найхан хоолойгоо эрдүүлбэ.

Бөхөрэй конкурсдо агланидшалгаржа, Гран-при шаада хүртөө. Ойхонойхид шадамар бэрхээр бөхөр хатаржа, будагшине баясуулба. "Байгалай долгин" коллективэй гэнүүд олон жэлдэ буряадайнгаа ёһо заншал дэмгэрүүлхэ хэрэгтэ хабаададаг.

—Бидэ ойхонойхидойнгоо урданай бөхөрэй хатар эндэ харуулжа, нэгэдэхи һуурида гараһандаа баяртайбди. Минии хубүүн намтаяа хатарна. Анханда "Байгал— дэлхэйн эрдэни эндэмэни" гэһэн уласхоорондын фестивальда ерээ һэмди, мүнөө хоёрдохёо ерэжэ, амжалта туйлаһандаа баяртайбди. — гэжэ ансамблин гэнүүн Жанна Марактаева баясан хоороо хэн.

Һаяхана Америкын посольствинхидые угтажа, уран бэлгээрэ баясуулжа байһан ойхонойхидто үнөө өхө амжалта хүсэнбэди.

Б. ОРБОДОЕВА.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Ойхоной "Байгалай долгин" ансамбль. С.БАЛДУЕВАЙ фото.

ГАЙ УГТАЖА ШАДАДА БОЛОБОЛ, ЖАРГАХАЦ

США-гай Гарвардын университет эрдэмтэй һүүлэй 50 жэл сон шэнжэлгэнүүдэй сонголол

Дүнөөд онһоо эхижэ хэһэн шэнжэлгэнүүдэйгээ дүнүүдые Гарвардын университетэй эрдэмтэд туйхагаха гэжэ һаял шиндэр. Шэнжэлгын дүнүүдые даража байханы аргагүй болобо. Яахадааб гэхэдэ, шэнжэлгэдэ абтаһан хүнүүдын дама гаража, үхэжэ захалба.

Шэнжэлгээр нимэрхүүгээр захиһан байгаа. Гарвардын университет дүүргэһэндээ 173 эгээл элүүр, һайн бөгстэй сагаан шарайгай эрэнүүд шэнжэлгэдэ шэлэн абтаһан байгаа. Ажабайдалдаа эгээн багаар зоболол үзэмөөр хүнүүдые эрдэмтэд зорюута шэлэжэ абаа юм. Үндэһэ яһанай гү, али эрэ, эмийн илгэанүүдые баримгалха ушарнуудтай уулзахагүй байһаниинь тэднээрше шэлэн абалгын үедэ анхарагдаһан байгаа. Орон соохи эгээл һайн университетые дүүргэһэн ушар бүхы шэнжэлүүдэйгээ эрхэ уршатай, урматай ажарбадал хангаһан байгаа бшуу. Шэнжэлгэдэ абтаһан хүнүүд ажабайдалаа тон һайн эрхэ байдалда захалба: тэднээрэй амжалта гү, али ядарха, тулиха ушар ооһоһоонь, лэ дуудыдаха байба.

Таһан жэл болоод эрдэмтэд энэ бүлэгтэ шамалта хэдэ

байба. Эдэ шэнжэлгын дүнүүд мэнэ һаял, тэһэн үнэрһэнэй удаа, хэблэһэн нэгэн дорго сонһомын шэнхэнэй ширинше байһиноо. Жэһэнэхэдэ жаргалын тэрэнэй туйлаһаа, амжалта ябаһанһаа гү, али хангаһан баян байдалһаа тон дуудыдадаг байһино.

Бага балиһар һанаһаа үшнэржэ, һандаран һанаһаа бүхэдэ түрэн хүйтэй болоходонь, психологическа хоти үзүүдэггүй гэхэл тобиһоломань болоно.

Эдир аалуу эрэнгээр гү, али ахата эрхы, дүтэ байһан үнөө хойшололнуудтай шэнжэлгэнүүд элдэ Түрэлхидтэрэ тон харилсаатай байһанхүйтэ һанаһаа моральна һайн хатуужуулаа эрхэ Тийхэдэ залуудаа һураһан мүн инаг дуранай амжалтатай ябалга, хүрэн зулгыгаар, тэрэ зохидоор хандагха хожо үүргэ дүүргэнгүй.

Хүн бүхэндэ заабод эдэдэ гайгасалануудтай хандажа һураһанһаа жаргал дуудыдадаг шэнжэлгэ элдэ Шэнжэлгэдэ абтаһан хүнүүд соһоо эгээл уршан тулаурнуудын ороонһоо, хара тамхи элдэ эрэнгүй һанаһаа

байба. Али ондоогор гайгасалан, бэрхэлэлтэ дабажа шадахагүй шүү.

Хуби заяанай ушар шаһаа шалгалтануудтай гүһатай юмэ яажа гэхэн тобиһолол эрдэмтэд.

Жаргалтай ябаха арга нимэ: гасалан шадаһан угтажа, уур сугалаа хүдэ бусадые тэрэнэй эрхэлхэгүй, хуби урагшагүй байһоо эрэнгээр, анхараһан хандахагүй. Хүнэр байдалме /депрессия/ даһан эрхэл гэхэ. Зүршээдэ бэрхэлгэнэй ушарһаа хүсэһэн хүн ходо тэдэ бодомжотойгоор, али талын тэнсүүлэн хэрэгтэй. Түрүүһын бодолтойгоор хандаха: юмэнһээ буладай хүхардаг ха юм. Тийх хэлэбэл, хариһануудга, жаргал замда тон бодомжотой хандаха.

Амжалтын оролдогдон, эмхэн шадабарийда, тэһэн худхалаагүй ябалгада.

Эрдэмтэд урдань элдэ нэгэ гээд тооложо болһоо Шухалын юмн бэ гэхэл тобиһололнууд түрэн аргануудые хэрэгдэлэй хэгдэб бшуу. Хүн түрэн эртэ урда саһаа болонхой эгическа гуримуудыг тобиһололнууд хэгдэб

Үхибүүдэй зунай амаралта

АРЮУН ТУНГАЛАГ АГААРТА

Аглар тэнһоон Агын уудам тала шотагуудаар гоё найхан байгалитай улауу тохойнууд олон юм. Нэгэ хүндын эхиндэ тэрээр, шүдэ хаха ташама хүйтэн, мумһэтэй уһа нэдэлжэ байһан булагууд, шуги бургааһанай бөһөрөө урдан элдэ домгоаршаанууд, сагаан мэргэтэй жэрбэгэр сэхэ хануудаар хүтэрэлдэһэн мдам ногоон парһад ябад гээд Айралдадаг.

Тэкрүгой түб тосхонһоо Улуджаа арба өхө гаран модо фэһаһамаал дэрдам харгыгаар тэһа табиуулаһаар Урда-Ага эржэ, хойшоо һүрээд, ахиуртын сагаан хадагуудые дабан сасуу, ойн забһарай, үнгэтэ сээсэгээр хунаатай талмайн тэндэһээ уянгата дорюун хүгжэм дуунуудай эдэлээн, үхибүүдэй энсэдээн, шаһахдаан, шэхэ нэмэлүүлэн, агаар дорьбоожо байба.

30-аад жэлэй саада тээ ара духаһаа арюун сөөр жэгдэ жэрэгэр парһаар бүрхөөгдөһөн "Дэлһоон толгой" гэжэ нэрлэһэн хадын хойто боорине шэлэжэ, үхибүүдэй амаралтын байрын һуури табигдаһан байгаа. Районной колхоз совхоз, томо баян бусад ажахиһууд тус тустаа гэр байра, бэһэ бэһэ барилгануудые барижа үгэһэн ха. Мүнөөндэ арба һайса гаран дун сагаан байһанууд, уужам томо эдэһэнэй гэр, олон бага жэжэ гэрнүүд жэрхэдэжэ байдаг.

Эндэ һая 200 баганууд хүдоо һууринуудһаа ерэжэ амарад, шадал тэнхээгээ шаһагдаа, гэртээ харинхай байба. Орондонь 207 үхибүүд Ага, Орловск, Шэнэ Орловск гэдэг хүдэмэриндэй тосхонуудһаа хоёрдохон халаанда дайраданхай

амаржа байна. Мүн Могойтын, Оловянный районнуудай, Шэтэ, Краснокаменск хотонуудай эдиршүүдбди. Эндэ сугларһаад, хүдоогэйхидтээ орходоо, жорхой ооронүүд, һубалган шуранууд, шалюураад, шаасалдааһи абахадаа ядахэгүй зог аа гү гэжэ тухайлхаар. Энэ ээлжэндэ шадабаритай баһа Евгений Слободчиков, хоёр физрук, 16 вожата хүмүүжүүлэгшэдээр туйлана.

Эндэ амархада зохистой, таарамжатай бүхы юмэн түхээрэгдэнхэй.

Үхибүүдые үдэрэй таба дахин эдэлүүлэн. Хоолын өхө һайн, эддэб эдэе хоолой зүйлһоо бүригдэнэ. Энэнь мүнөө хомор хоһон сагта югтэгүй бэд даа. Манай ябаһан үдэр ахалаһаа тогоһон Людмила Старицына һургуулинуудһаа шэлэгдэжэ абтаһан А.Номоконова, Ц.Цыбенова, Б.Юндупова туһамарнадаараа хамта үхэр гаргаһан шэнэ шарууһаар эдэб бэлдэжэ байгаа хэн.

Үхибүүдэй эгээн дуратай, жүдхэжэ байдаг газар гэхэдэ, тамардаг бассейн юм. Энэ тон нариһаар, хоёр гүнзэгнэ худаһаа шэлэ шэнги сөөр уһаар һэдбэгдэжэ байдаг, ямаринше гөрд хотынхидоо дутахагүй һайнаартүхээрэгдэһэн, ямаринше мурисоо үнэрэгэхэдэ зохиһотой бассейн байна. 6 харгы зурыжа, утань 30 гаран метр. Гүнзэгнэнь 1 метр 80 сантиметрһээ гүнхэн боло болоһоор 70-аад сантиметр хүроод тогтоһи. Тээ саанахана модоной забһарай түхэрэн талмайда стадион баригданхай.

Тэндэнь, волейболдоор, баскетболдоор шадаха, гүйхэ, харайха газарнууд, эддэб спортын түхээрэгдэһэнүүд тодохогдонхой.

Энэ зунай гоё сагта зоргон соогоо наадажа, гүйлдэжэ, хүүгэд жаргана хэбэртэй. Огрядуудай хоорондо футболоор, эстафетээр мурисоонүүд үнэрһэн, 8-дахн ба 6-дахн огрядуудай үхибүүд илажа гаргаһан, өхө омог дорюунууд байгаа хэн. Мүн Нентунай һайндэрые баһал гоёор үнэргоо хаш.

Шатар, дамаар мурисоонүүд, уран найханай харалганууд ябуулагдажа байгаа хэн.

Тон ёһо соонь зохёожо баригһан хатарай талмай дээрэ үдэнэ бүри наада зугаа үнэрэгдэнэ. видеофильмүүдые хараха, бусад мүнөөнэй наада эрхилхэ бүхы юмэн тааруулаатай, дүүжэ байдаг газар байба.

Үхибүүд аяшамгада гаража, һоно батанаһанда бага зэргэ хазуулаһанһаа, хүдоо майхан соогуур хоножо, сэдхэлээ ханана. 200 хүнэй һууритай уужам һаруула клуб соо эддэб артистнууд ерэжэ, наада харуулна, кино гаргана. Лагерята байһан эдиршүүдэй энхээлүүрые үдэр бүри шамажа байхаар томилогдонһон врач медсестра хоёр хүдэнэ.

Гэр бараанай болон уитарн хэбтэрпин талаар тварамна байдалтай. Таһалтанууд соонь шэнэ дэбисхэртэй оронууд, тумбочка, үлгэс, гэрэлнүүд, телевизор, радио табягатай.

Мүнөө жүнгэ алтанай хомордожо, дүнгэхэ, тэдхэхэ гуримай һалажа байһан үедэ үхибүүдэй амаралтын түбэй түшгэр тулгууринь баһал мууджа байна. Урдань энэ лагерине байгуулаһан ба хангажа байдаг агропромом профсоюз хан гэхэ ханарһагүй болоһон

дээрэлхэ хасардаха аргагүй болоо.

Тийхэдэнь, лагерь оороо арга мурөө бэдэрнэ. Эндэ хамһабарини ажахытай. Огород тариха, ногоон эдэе ургуулана. Тэрээгээрэ хүсэд хүрэхэ хоолоо даража даһалжа абаад, үлүү гаргаһынне худалдана, ханарһа олоно. Эдэһэнэй газарай үлоодһоор хоолложо байдаг гахайнуудын гарзагүй. Энэ зун 30 гаран поршоонхо худалдажа, 5 миллионһоо үлүү олзо оруулаа. Хартаабхаараа мүн лэ нэмэри сугауулана. Эртэ намарһаа үхэр үүсэлээд, холодильникта хадагамна. Эдэ бүгэдэ оорын талһаа сугауулаһан эдэе хоолой зүйлнүүдын цутевкын үнэсэн хямдаруулаха арга олгоно.

Энэ жэл цутевкын 400 мянган түхэригтэ байба. Бусад районнуудайхида орходоо, эһи бодо үнэгүй ха. Тэрэнэинь оройдоо 40 мянган түхэриһын түрэлхид түлэнэ. 20 хубинь районной захиргаан оор дээрэ даагаа. Гэхэтэй хамта бэе муутай гү, али ядуу байдалтай айлай 30 гаран үхибүүд захиргаанай мүнөөр, түлбэриггүйгоор амарна.

Бэһэ гаргашануудые нь ажалдай коллективүүд, коммерческа зургаанууддаажа, ядарамгүй байдал өхбөхо арга мүнөө дээрэ олодоно янзатай. Түрэлхид болон хүүгэдээр хоорэддэхэдэ, үхибүүдэйгээ амаралтаар ханаһан хангагдаһан шэнги байһанхай. Энэ хэрэгтэ лагерин саг үргэлжын дарга Павел Цыбенов, тэрэнэй туһамарнад бага бэһэ габыа хуһиһатай гэхэдэ, алдуу байхагүй.

Ц.ГОНГОРОВ, манай тусхай корп.

“Эфир-дайджестын” С.БАДМАЕВ буряад

БУДДЫН СУРТАЛ

/Дхарма/

(Эхинийн урдахн дугаарнуудта)

Буджата баян худалдаа манаан Анатхашиндада гэж эхэ хүбүүнд хадамда гэхдээ, дэргээр бардам зантай гэнэр байсан юм. Тэрэнэй шашны хундэдэггүйнөө, тэрэнгөө, тэрэнэйнгээ гэхдээ ирэнгээ гэгддэггүйнөө тэр бүлэнь дээд хөмөрөөтэй байдаг.

Тэгээд Хамагыг Илагша энэ шашнаа манаанда ороож, тэр нь ямар байдалтайг хараба. Суджатыг хажуудаа дууджа арад тэрэ хэлээ: "Суджата, түүн дээрэ долоон шэнжын эхэриүүд байдаг юм. Түүн шэнжын эхэриүүд тэрэй агууришад мэтэ. Тэрэнэй шэнжын хирэ буртагтай, эрэ үхэрөө тэдэ хүндэлхыг мэддгүй. Нүүдэй нүүдэ ондоо шэнжэй шилдэг.

Хоёрдох шэнжын эхэриүүд худайшад мэтэ байдаг. Тэдэнэр эрэ үхэрэйнгөө ойлгохыг оролддоггүй. Инасад оорынгоо тала хаража, шэнжын сэдхэхыг оролдожо, тэрэнгөө олоһон олзыг айна хэрэгээр үрижэ хамгадаг. Инасад тэдэ үгсөө худайшад мэтэ.

Гурбадах шэнжын эхэриүүд ёһогтой эвэд мэтэ байдаг. Тэдэнэр гэрэхэ ажаалаа мэддгүй, залуунууд гансал шэнжын хүсэл бөөмүүхыг оролдожо сага барадаг, бусад үгсэдэ халуу зан абаар муулаг, үбгэнөө ходоо хаража байдаг.

Дөрбөдх шэнжын эхэриүүд - эхэ мэтэ хамгад, тэдэнэр эрэ үхэрөө энэрхи сулахан сэдхэхээрээ бөөмэйлэн үргэдэг, балиар шэнжын мэтээр тэрэнээ хамгадаг, асарһан зооридань он галтайгаар хандадаг. Табадах шэнжын эхэриүүд дүү хүн мэтэ хамгад. Тэдэнэр эрэ үхэрөө үнэн сэхэ, урин мэхэлэнгээ олоһоор жэнгэдэг үүтэртээ хандаһан мэтээр үхэрөө хайрадаг. Тэдэнэр эрэ үхэрээнь номгон даруу, шэнжэн сэдхэхтэй.

Зургадах шэнжын эхэриүүд - хани нүхэр мэтэ гэнэ хомын уулаагүй үүшайнгаа нүхэртэ мэтээр биеидо ходоо баяртайгаар хандадаг. Тэдэнэр бөө зүбоор бөжа, номгон зүдгы зангаар үхэрөө хүндэдэг.

Долоодох шэнжын эхэриүүд - хүлһэншэд мэтэ байдаг. Тэдэнэр үбгэнэйнгөө эрэнг болоодо, хүндэлэн үгэ мэддгүй, ходоодо хүндэлэн сэдхэхтэй. Хэзээдэньшье урһан, гомдохон шэг муулаггүй, үбгэнэйнгөө аргамай байхын тудоо яагыг тээн тарадаг.

Суджата, шн энэ долоон шэнжын эхэриүүдэй амининь, эхэ дуртайһинь?

Эдэ үгсүүдэй нүүдэ джангэ анхагтар эшхэбтэр бөжэ, хүлһэншэ эхэнэр мэтэ ятан боложо, эрэ нүхэртоо яаг юумэндэнь туһалжа, эхэни сурталыг ёһоор ябахад үгсэдэ шэнжын эхэриүүд нүгэлөө манаһан. Хамагыг Илагшыг дууджа.

Э. Байанхогтодо Амрамшани гэнэ баян зооритэй, олондо сэдхэж янхан эхэнэр сөбөрхөн арайтай басагадыг зонхилон шүүдэа байлдадаг бэлэй. Тэдэнэр буддада онгожо байн үргэдэ хүртэхыг хүсэбэ.

Эрэхэдэнь, Хамагыг Илагша шэнжэ хэлэбэ:

Амрамшани, эхэнэр хүнэй сэдхэхэл бэлэхэнээр хүмгэдэг дээрэбэ адуу эндүү гаргадаг. Эхэнэр хүн хомхой, энээнһээ боложо; тэрэ харуу зантай, бусадта атаархдаг. Эрэ хүнһөө жэнгээгүй олон бэрхэнгээл тэрэнэй боди мүртэ орохо зөмдөн ушардаг.

Тинмэлушарһаа эхэнэр хүндэ хуви заяатай. Илагшага гоё байхан залуу эхэнэртэ энэ хабаатай. Тинмэ эхэнэрнүүд баян зоори хогшоддо болон инаг дурнда сэдхэхэлэ дануурхагүй замда орожо, иласта түгэс ябахыг оролдохо ёһогтой.

Амрамшани, баян зоори, инаг дурэн эхэнэрэй сэдхэхэл буяадагынь бол, эдэ бүгэдэ эрдэни бэнэ. Ёһогтой эрдэни гэжэ боди мүр. Хүсэ шадал түгэдэршье хүн үхэлэн урда ахирхан. Залуушыг хүн үгэлэн, ами наһаан, үхэл таһамта. Заримдаа инаг дуратай хүнгөөшье хахасагдана, үгэн ядама зонооршье ажаһуудаха болодоно. Хүнэй хүсэлнүүд бүрин түгэд бөөмүүхэдэггүйншье. Тинмэл табисуртан энэ юртэмсэ.

Тинмэл ушар ёһонһоо энэ түбидэ хахюуһанин болхо юумэн гансал боди мүртэ эрмэлзэ. Боди мүртэ орохыг яараха хэрэгтэй.

Энэ номнол шагнахадаа, Амрамшани Буддын шаби боложо, оорынгоо мэдэхэй сээрлигыг шабинарайн, эбэхэдэ үрибэ.

6. Боди мүртэ орохо замда эрэ, эхэнэр хүнэй илага гэжэ байдаггүй. Хэрбээ эхэнэр хүн боди мүртэ тэгүүдөөл, боди мүртэ замыг олохо.

Прадсенаджитын басган, Андохиятай хамган Маликагэдэ Хамагыг Илагшын суртал соо найдагтай хамгаалалта олоходоо, арбан тангариг үргэнэн юм.

Илагша, мүнөөдөрһөө эхилжэ, боди мүртэ орохо бологтороо, би нэгэдхээр, паншин номнолын парин сахиха. Хоёрдохоор, намһаа аха наһаганда дээрэлхүү зан харуулхагүйб. Гурбадахьяр, хэндэньшье уур сүхэл болохогүйб. Дүрбөдхээр, хүнэй шэг шарайданыг гоё худобанданшье, гоё хогшоддоныг атаархахагүйб. Табадахьяр, оорынгоо сэдхэхэл, зоори хогшолшыг арамнахагүйб. Зургадахьяр, оортоо гэжэ зоори барихагүйб, тухайн ядуу хүнүүдэй жаргады хүртэхын тудоодо тэрэнээ худбаалдахаб. Долоодохээр, үргэл ходоодо хэжэ ябахад, бусадта туһаган хамга юмэ үйлэхэдэб, булганда урин зүдгы зангаар хандахаб, оортоо мэтээр бүгэдэний тудоо наһаата болохоб. Эдэ бүгэдыг оортоо бэнэ, бусад олоной тудоодо ямаршыг хойнын бодохгүйнээр, дэлгэр сэдхэхээр үйлэхэдэб. Наймадахьяр, үнэн хэнэ гү, ам түрмэдэ хууһангү үбгэнмөн, бэнэньшье тухайн зонтой ушарбаал, үнэн зүбэй мүр тэрэндэ номножо, абарха хүсэлтэй ябахад. Юһөдхээр, ачитаныг хаамтад барһан хүнныг харабал, пангин номнолыг эбдэнгэи ушарбаал, хүсэ шадалынгаа хүрэхэ соо тэдэндэ хэлэхэдэ үзүхэдэ, муу үйлдэнэ зайсахын тудоо тэдэндэ хургаал заахаб. Арбадахьяр, үнэн суртал шагнажа ябахаяа мартахагүйб. Яахадэб гэхэдэ, хамаг юумэн соо шогтаатай байдаг гэнэ номнолыг мартабал, номнолоо

халиха болбоол, боди мүртэ эрьдэ хүрэхэдэгүй.

Эдээнһээ гадна нимэ зоболонгоныг абархын тудоо би үнөө гурбан хүсэлтэйб. Нэгэдхээр, бүгэдэ хүнүүд амгалан тэнгилэн сэдхэхэдэ хүртэхэй. Нимэ һайн хүсэлтэй һэн тула үхэнэн хойноо ямар түрэдэ түрэнбэйб, үнэн зүб сурталыг оюунууһанда хүртэхэб гэжэ би эгшгэнэб.

Хоёрдохоор, үнэн сурталыг оюун ухаанда хүртэхэдөө, хүсэ шадалаг галтангүй, зондойндэ номнол ябуулахаб.

Гурбадахьяр, үнэн зүб суртал хамгаалхын тула, энэ бөө, ами наһаа, бүхы зооринг үртэхээр бэлэнб.

Гэр бүлын удха гэжэ бүгэдэ хүнүүдтэй хамта боди мүртэ зорилго болоно. Эхэнэр хүн энэ мүртэ орохыг ехэгэ хүсэбэл, Малика мэтэ агуу хүсэлдэ абгабал, Буддын агуу шаби болохо аргатай.

3. БҮГЭДЭ ХҮНҮҮДТЭ

1. Долоон сэрэн хургаал гурэн турын халбарамтад аша туһаган. Нэгэдхэн - арад зон гурэн турыншо асуудал үбгэнхээр ходо суглардаг, орон шогтаан найдагтай хамгаалдаг байха.

Хоёрдох - ани бүрин зон эб нэгэн ажаһуужа, бүгэдэрон гурэн турыншэ асуудал шидхэхэдэ хабдаха.

Гурбадах - анханһаа ёһо заншамыг парин сахиха, удха шалтагаан үнгоор энээнэ бэлгэжэ болохогүй. Хүнүүд бүгэдэбэ бөө хүндэлһэн турим болон хүмтаа үргээр парин сахиха байха.

Дүрбөдхэн - аха захэ хүнүүдэ ойгожо хараха, гэр бүлдэ болон нинэ байдала ариун сөбөрныг парин сахиха.

Табадах - эхэ, эсэгээр хүндэлхэ, батчингаа, аха зонийншо үгэ дууламтай байха.

Зургадах - уг тарбалаа үргэхэ, дуганда мүргэжэ, тэдэнэйнгэ хойноһоо буйн гэхэ, жэл бүридэ тэдэнэйнгэ буланы эрьжэ байха.

Долоодох - нинэ зонтой хургаал дэмжэхэ, һайн үйлэ тэдхэхэ, үлэ дэмбэрэлтэ багнын номнолоор ябахэ, тэрэндэ үргэл хэхэ.

Ямаршыг гурэн түрэдэ энэ долоон хургаалын парин сахихдэдэ байбал, халбаран хүгжэхэ, бусад гүрэнүүдтэ хүндэлүүдэг байха.

2. Эртэ урда сагта гурэн түрээ эрхим һайнаар ударидажа шададаг хаан бии һэн ха. Сэрэн ухаантай тэрэншье агуу гүрэл гэжэ нэрлэдэг бэлэй. Ударидаха ёһо туримтаа тодорхойложо, тэрэ нингэжэ хэлэдэг һэн: "Гүрэн түрныг ударидахын урда сэдхэхэлэ парин хиналта дорой баймаха хэрэгтэй. Агуу нигүүлэхы сэдхэхээр албан зондоо хандажа ударидахада, тэрэншье сэдхэхыг хэрэгтэй. Зондоо үнэн үгэл номноходоо, бөөныг, сэдхэхыг ачаршуулжа, түүн дээрэ энэ үгэлһоо ондоо дүү һайн үгэл гэжэ ойлгуулаха тон шухала.

Угтай ядуу хүнэй эрбэлнь, тэрэнэй урда бүхы баялаг зооринг дэлгэжэ, дуратай юумэр зоргон соогоо абахыг үбгөнөгтэ. Тинхэ сагтаа хамаг нүгэлһөө ходо ябахэ ёһогтой һайн ойлгуулагты.

Хүн бүхэн оорынгоо сэдхэхэлэ энгэрһээ боложо, хамаг юумэн ондо ондоогоор харана. Хаан түрэнниг шилсэл хотын хүнүүд энэ хогтоо янза бүрээр үлэнэ. Зарим хүнүүд гоё һайхангаар харана, нүгтодүүлын,

эпэньшье өббөриггүй. Эдэ бүгэдэ юумэн тэдэнэй сэдхэхүй, орон тойронгой байдалһаа болоно.

Сурталыг гүн удхыг сэдхэхээрэ оймогно хүн торын эг мэдоной, шухуунай эдэб үнгоор тодотон байдагыг үлэнэ. Харин бүри сэдхэхэлэй хүндэ, парин хиналта дорой сэдхэхэлэ байдал ахыг оролддогынь болон, нэмэг һайхан ордоншье торын эг борохон гэр.

Тон эг нимэ ёһоной жэнгэ эгээлэн зонтой үдэр бүрин байдала хаража болоно.

Эдэ шухалын шухала юумэн гэхэдэ, хүнэй сэдхэхэ, Тинмэл ёһонһоо гүрэн түрныг ударидаһантон шухалын - арад зон сэдхэхэлэ түгэдэр шэнжэдэ хүрэхэ эрмэлзэл дүүрэн байха ёһогтой болоно.

3. Агуу Гүрэлтэ хаанай хэлэһэнэй ёһоор, гүрэн түрныг ударидаха эгээл шухала арга - арад зониншье түгэдэр шэнжэдэ сэдхэхэдэ эрмэлзэхэ эргэгтэй. Түгэдэр шэнжэдэ сэдхэхэдэ эрмэлзэхэ гэжэ боди мүртэ оролгон болоно.

Тинмэ ёһонһоо гүрэн түрныг ударидаха хүн нэн түрүүндэ Буддын сургадаггүй сэдхэхэлэ эгшгэхэ зэргэгтэй.

Хэрбээ гүрэншье ударидаһан Буддада, тэрэнэй суртада эгшгэбэнь, нигүүдэхы сэдхэхэлэй, үлэ дэмбэрэлтэй хүнүүдыг дэмжэбэнь, тэдэндэ үргэл хэжэ байбамы, тэрэндэ харша сэдхэхээр хандаха хандыг эгтолгон үлэ боложо, гүрэн түрныг хүгжэн халбарха.

Хэрбээдэ нимэ хүгжэлтэдэ гүрэн түрныг оробол, ондоо гүрэншье дайлаха ёһоо үсэдхэхэдэ, дайн сэрэг эрхилхэ зэр зөбөг хэрэггүй болохо.

Нимэ эрхэ байдала арад зон юумээр дутаматгүй, ажаа тэнгилэн ажаһуула. Ямаршыг шагуур хсаатаныншье эб энхэ байдал соо хүгжэжэ, һайн һайхан үлэ дэмжэжэ, хүнүүд бө бөөдэ урин зангаар хандадаг байха. Хүнүүдэй ажабайдал үлэ дэмбэрэлтэй боложо, орон тойроншье байбаамин ударила зоолэрхэ, хэгэрмэ хүйтэн, тэснэггүй халуун буураха. Нараншье, хараншье, одо мүнэдэньшье тодо журсаар ялалжа, халхин борооныг зохиостой сагтаа олохо, байгаамин хохидолто ушарамнуудыг огтолгон үлэ болохо.

4. Арад зоноо аршалан хамгаалалта - хаанай пангин уялга. Хаан арад зондоо эхэ, эсэгэнь мэтэ. Тэрэ оорыншо хуули саазаар албатанаа хамгаална. Түрэлхидтоо, үхибүүдтэ хандадаг мэтээр хаан арад зондоо энэрхи зоолэн хандасатай байха зэргэгтэй. Нарай үхибүүнэйнгэ норгондон дэбисхэр хэлэлтэггүйгээр түрэлхидэнь бэлгэдэг мэтээр, хаан арад зоноо зоболонһоо аршалан, жаргалтай байдал түхөөхэ уяматай. Арад зониншье хаанай гүрэн түрныг эрдэн. Арадгүй гүрэн түрэ гэжэ байдаггүй. Ажаа түбхинэнги байдалтай арад зонтой гүрэн хэлээдэ бата бөхи, хүсэн гүрэдэр.

Хаан арад зон туханда ходоодо наһаата болохо зэргэгтэй. Арад зонийншо баяр баяс халангыг, үйдхар ганхуудамыг хаан хаража, хүгжэлтэ тухайдань анжаран байха ёһогтой. Энээнэй тула байгаамин ударидай хамагыг - уһан, халхин, бороо тухай саг соонь мэдэжэ, ургаса һайтай, гангасуртай ханыг уриданлан ойлгожо байха болоно. Зонийншо баярыг, наһаата болоһон юмыг, табяа ехэтэ болон гэмтэ ябадалыг хөрхө нодоор өббөргө ёһогтой. Гэмтэ ябадал гаргаһадыг гэмэйнь зэргэ соо хэлэжэ, табяата хүнүүдыг мүн эг табьягааныг зэргээр шагнаха ёһогтой болоно.

Хаан арад зоноо тон һайнаар мэддэг байха ушартай. Зондоо

үгэхэ сагтаа үгэхэ, тэдэнһээ абаха хэмэр мүн эг мэдэжэ ябадаг байха болоно. Зоншо үгэрүүхэгүйн тула албан татабарни багаар хэгдэнэ. Тингэбэнь, арадын дутамаггүй һайн ажаһууна.

Хаан засагта хүсоороо арадаа хамгаална. Өөргөө наһаагаа табиһан мэтээр арадтаа хандадаг хүн, үнэншэ ёһоороо хаанай үндэр нэрэ зэргэдэ хүртэнэ.

5. Хаануудай эхэ хааншын үнэн зүбэй Хаан.

Энэ Хаанай үндэһэн нзагуурын үнэн зүб, үндэр түрэлтэ уг тарбалтай. Тэрэ пангин сургалыг тут болон, юртэмсын бүхы ороннуудыг ударидаһа.

Энэ хаанай ябаһан газарта хөмөрл, гомдол үлэ. Тэрэ үнэн зүбэй хүсоор үлэ дэмбэрэл дэмбэрүүдэ. Эб ехэгэ ажаа тэнгилэн байдала арад зондо Тэрэ түхөөжэ, муу үйлэ үндэһоорнь үсэдхана.

Үнэн зүбэй Хаан, адуур, худай хэнгүг, халихай ябадал гаргаһагүй, худалар хэлэнгүй, хорон үгэ тараһагүй, хоһон шашаг үгэ дэлгэнгүй, дур сухалда, хөбдөг шуналда абганагүй. Тэрэ оюун ухаанай дамай. Эдэ арбан үлэ дэмбэрэл эгээлэй байдалтай арбан хорыг дарана.

Үнэн зүбэй ашага хэнгээр ударидадаг тула, Тэрэ агуу хүсэгтэй. Тэрэнэй ерэншэ орондо дайн үлэ, гомдол муулар үлэ, хүнүүдэй дунда хөмөрл үлэ. Нимэ ёһонһоо арад зон тэнгилэн гүрэн түрэн амгалан. Хүнүүдэй ажабайдала жаргалан эрдэнэ. Тинмэһээ тэрэншье үнэн үлэнь хаан гэжэ нэрлэнэ.

Үнэн зүбэй Хаанай бүхы хаануудай хаан байһан тулань, бүхы оронтой хаанууд Тэрэнэй үлэ хэнгэгэ байсана, Тэрэнһээ жэнгэ абан, гүрэн түрээ ударидахыг оролддоно.

Тингэжэ үнэн зүбэй хаан бүхы хаануудан найдамтан хамгаалманыг дээрһээ, Буддын сурталын номногно ёһоор тэдэнэр ооһдыншо гүрэн түрныг уралшатай ударидаһа.

6. Хаан гэмтэ ябадала зарга шидхэхэдэ амшыг хэрэгтэ нигүүдэхы сэдхэхээр хандаха болоно. Оюун ухаанай бүхы шалтагааныг шэнжэлэн харахадань, табан ехэ турим баригдамта. Тэдэнь нимэ:

Нэгэдхэн - бодото байдал дээрэ үндэһэжэ, хамаг юумэнэй ушар удхыг тодорхойлоод, үнэншэ байдалһаа дуудыдаһан шидхэхээр гаргана.

Хоёрдох - хаанай хүсэн түгэдэр байдалыг, сааза шидхэхэдэ зэргэгтэй. Хаанай хүсэн түгэдэртэ хэлэлтын үрэ дүндэргүү байха. Харин хаанай хүсэнэй һуларһан сагта хэлэлтэ бөөмүүхэдэбэл, эдэб хөмөрөөн таража болоно. Тинмэһээ хаан хүсэн түгэдэр үгдэ шаһа сааза шидхэхэб.

Гурбадах - гэмтэ ябадалтай үйлэн дунгоор бэнэ, шалтагаанын удха харада абгажа, сааза шидхэхэдэ болоно. Гэмтэнэй сэдхэхэл соошын хаража, зориюула нимэ гэм хэ гү, ами болоно гү, гэжэ элирүүдхэ хэрэгтэй. Зориюула бэнэ һаань, тэрэншье хүлсэхэ шухала.

Дүрбөдхэн - гэмтэ ороһон хүндэ хатуугаар хандангүй, намтай зам харуула хэрэгтэй. Тингэжэ тэрэ ямар хуули эдэбэ, шаһахэлтэ тэрэндэ тохогдоногүй гү гэжэ элирхэйлхэ болоно. Энээнһээ уламжалан, гэмтэндэ урин зоолһоор хандахадань, тэрэнэй оорынгоо буруу сэдхэхээрэ ойлгохыг оролддоно.

Табадах - гэмтэндэ үзэн ядажа хандангүй, нигүүлэхы дулаа харуулжа, тэрэндэ гэмтэ манашаа хүсэл түрүүдэдэ зэргэгтэй.

М. БАТОН буряадшалба. (Үргэлжэлэлын хожом гарха).

XVII жаранай модон хүхэгшэн гахай жэл (1995-1996 он)

Зунай һүүл харагшан хонин нара

Table with 8 columns: Буряад литэ, Европтын литэ, Гараг Нэрэ Үдэр, Үнгэ Үдэр, Мэнгэ, Һуудал, and corresponding zodiac signs and months.

Гарагай 2-то шэнын 11 / августын 7/.

Сагаан морин, 7 улаан мэргэн, түмэртэ һуудамтай үдэр. Наранда, нарада, Газарта, бурханда мургэхэ, зальбарха, хэниг даллага абаха, лусуудта мургэхэ, үргэл үргэхэ, эм найруулаха, дасан дуган, мургэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые бариха, түрэ хурим хэхэ, зүблөө үнгэрэхэ, үнэн хэтын тангариг абаха, харгын хани бэдэрхэ, модо сабшаха, агнаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин үхибүү хүүдэ оруулаха, багануулыг гэрһээ гаргаад, оцдоо тээнэнь эльгээхэ, мал үүсэхэ, мяха шараха, тоһо, оохэ хайлуулаха, һэсы гэр, шэрдэг бүрихэ, хэрэдэхэ, дайсад болохо, мори худалдаха, худалдажа абаха, тодорхой ямар нэгэ хэрэгээр хэлсэ хэхэ, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, ном сонсохо, замда гараха, шэнэ хубсаһа...

хүнниг тушаалда томилһон тухай захиралта тунхаглаха, зарлиг сонсохохо, эһээбэри табиха, тараг бэрихэ, айраг халааха, дайсанниг ба үхэдэл шүдхэр дараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэнье эм найруулаха, замда гараха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, үхэр, мори худалдаха, ламын санаар абаха, шуһа ханаха, тоонхэ, өхэ хэрэг эхилхэ, нүүхэ, һэсы гэр бүрихэ, худалдаа наймаа хэхэ, бузарһаа холуур ябахэ, үтэн ядалга үйлэдэхэ мэтыг сэрлэхээр. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үһсэн хэжэг хүрэхэ.

Гарагай 4-до шэнын 14 Августын 9/.

Харагшан, бшара мэргэн, уһанда һуудамтай үдэр. Энэ харамнай 13-гүй байба. Бурханда мургэхэ, лусуудта үргэл үргэхэ, борос сараха, абалһаа бусааха, түмэрээр уранай зунд бүтээхэ, ямар нэгэ асуудалгаар ноёдо шүтээнэй бусад зүйлнүүдые заһабарилха, шэнэлхэ, ном оршуулаха, ламын санаар абаха, эд бүтээхэ, бүлэдоо хэниг даллага абаха, зурхай шудалха, юмэ худалдажа абаха, худалдаха, үхэр худалдаха, городто хэрэг бүтээхэ, замда гараха мэтын үйлэнүүдтэ һайн гэнэ. Гэхэ зуура ном номнохо, шагнаха, үрһэ тариха, бэри буулгаха, түрэ хэхэ, модо һуулгаха, сэсэг тариха, зүүдхэл зүүхэ, хатарха, һайндэрлэхэ, шэнэ хубсаһа эсхэхэ, өхэ уһа гатаалха, заһаһа бариха, тангариг абаха, һубаг малтаха, дайсанниг дараха, газар хахаалха, нохой-тэжээхэ мэтын...

үйлэнүүдтэ хорюултай. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, эд зоори элбэг оллохо, мал үдэхэ.

Гарагай 5-да буряад литээр 15 Августын 10/.

Харагшан гаһа, 4 ногоон мэргэн, хада уулада һуудамтай үдэр. Дүйсэй үдэр. Бурханда зүлэ барижа, масагажа үнжэхэ гэдэг. Бурханда мургэхэ, тахиха, лусуудта мургэжэ, үргэл үргэхэ, эм найруулаха, шуһа ханаха, дүн абаха, ваджрын ушмага бүтээхэ, модо һуулгаха, худалдаа наймаа хэхэ, гэрэй һуури табиха, һэсы гэр бүрихэ, мори һургаха, дасан дуган, субарга бөдхөөхө, бурханай бэе бүтээхэ, ном буулгаха, тэдэниг арамнайлаха, бүлэдоо амгалан байдалай түлөө ном уншуулаха, хэниг даллага абаха, үзэг шудалха, ном уншаха, ном номнохо, шагнаха, замда гараха, эһээбэри табиха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Харин бэри буулгаха, түрэ хэхэ, наһа зарлаха, найрлаха, мухар тархитанда үгэлгэ үгэхэ, гуйраншада юмэ үгэхэ, өхэ хэрэг эхилхэ, худалдаа наймаа хэхэ, эхэнэрэй үһэ тайрха, багануулыг гэрһээ гаргаад, оцдоо тээнэнь эльгээхэ мэтыг тэбигэты. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, буян хэниг дэлгэрхэ, амгалан байдал оршохо.

Гарагай 6-да буряад литээр 16 Августын 11/.

16-һаа хойшо нара хуушарба гэдэгдди. Хүхэ нохой, Зхүхэ мэргэн, модондо һуудамтай үдэр. Тэнгэри тахиха, мургэхэ, үргэл үргэхэ, балин шатааха, эрдэм номой...

сахюуса хуруулаха, үргэл үргэхэ, хубарагай һахил хүртэхэ, ламын санаар абаха, эм найруулаха, уранай онго шудалха, хэлсэ хэхэ, нүхэд болохо, эд бараа худалдаха, андаадаха, шэнэ газарта нүхэ малтаха, агнаха, зүүдхэл зүүхэ, модо һуулгаха, газараа заалгаад, гэрэй һуури табиха, лусуудта мургэхэ, үргэл үргэхэ, эм залаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэбэнье бэрин хэрэг бүтээхэ, газар малтаха, абалһаа бусааха, һубаг малтаха, замда гараха, дасан дуган, мургэл шүтээнэй бусад зүйлнүүдые арамнайлаха, засаг булалдажа, хоорондоо тэмсэхэ, заргаддаха-маргаддаха, нүүхэ, үрһэ тариха мэтыг сэрлэхэ гэнэ. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, үһсэн хүрэхэ.

Гарагай 7-до хуушан нарын 17 Августын 12/.

Хүхэниг гаһай, 2 хара мэргэн, хиидэ һуудамтай үдэр. Аршаанаар угааха, тангрын тарни уншаха, шажаһай һайндэр хэхэ, байрта ушараа тэмдэгтэ һайндэрлэхэ, ламын санаар абаха, гүмэ тэжээхэ, абалһаа бусааха, һогтууе номгоруулаха, үхэдэл шүдхэр зайлуулаха, хараал сараха, замда гараха, юмэ худалдаха, худалдажа абаха, наһа барагшын хэрэг үйлэдэхэ, наһа утадамгын ном уншуулаха, үхэр худалдажа абаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Гэхэ зуура бэри буулгажа, түрэ хэхэ, газар малтаха, зураг зураха, боогтэй хэрэг бүтээхэ, городто хэрэг эрхилхэ, модо үндхэгэниг һүтэ татуулаха, худалга малтаха, тан ариг абаха, суглаанда сугларха мэтыг тэбигэты. Энэ үдэр хүнэй үһэ абабал, нэг шарайн үнгэ үһэ муухай болохо.

Гарагай 1-до хуушан нарын 18 Августын 13/.

Улаан хуудамтай, 1 сагаан мэргэн, гада һуудамтай үдэр. Даһаниматай үүзы хугаттай, манша һайн үдэр. Илангаяа бурханда мургэхэ, зальбарха, буян үйлэдэхэ, зүүдхэл зүүхэ, хяһа гаргаха, юмэ худалдаха, һамга абаха, түрэ хэхэ, аршаанаар угааха, лусуудта үргэл үргэхэ, эһээбэри табиха, тараг бэрихэ, айраг халааха, сэрэг бурхан, субарга, ном арамнайлаха, эминг мори һургаха, эм найруулаха, хубарагай һахил хүртэхэ, ламын санаар абаха мэтын үйлэнүүдтэ һайн. Зүгөөр энэ үдэр хүнэй үһэ абагүй һаа, дээрэ.

ТОБШОХО

ХҮНГЭН АН... Һүүлэй жэлнүүдтэ республикын эршэмтэйгээр һорин хэжэ, спортив норматив дүүрэгтэ Буряадай багш институттай, Зүүн технологическа университеттэй клубуудта эдир наһан гэдэг бэлгэмэй гэгшүүдэ Наталья Чистякованууд, Бородин, Сергей бусад тэдэниг тоо Мундо эдэнэрэй Россин залуунуудтай сүм командын оруулагданхай. Олимпын халаанай спортын тусхай һургуулийн һурагш Ушар нимдэхэ энэ тренериүүд яһаа һайнаар худалжэ бэй гэмдэгэлтэй.

БОКС. Буряада ажахы академийн спортын мастер Владимир Охэ-Охэ мурьса шалгаржа, Россин олимп суглуулагдамаа кол буридала оруулагданхай. Мундо оройнойтоо профес спортын бэлгэмэй түр эзэлхын түлөө, мун дамайн оршондохой Кубогта хүртэхэ. Колумбида үнгэр мурьсоондо хан зорилготойгоор һорин байна. Кабанский спортын һургуулийн Владимир Макашевэй дорой һорилго хэжэ бэлгэмэй тусгатай талис Вадим Федяев энэ жэлд өхэ мурьсоонүүдтэ на гараа. Февраль барца Баатар хотодо үнгэр оройной түрүү һуури түлөө мурьсоондо Монголой чемпионо боло.

Комсомоликна хотодо үнгэрэгдэлһэн Дурна зүгэй элһин мурь манай республикын түлөөлэгчэд Түмэн Ш. Александр Путинский, Федяев, Алексей Овчегинэд илакта туйлажа, һуури эзэлжэ, суглуулагдамаа кол буридала оруулагданхай. Тингэжэ тэдэнэр Кубогта хүртэхын мурьсоондо хабаадаха олобо.

ФУТБОЛ.

командануудай республикын түрүү эзэлхын түлөө мурь нэгдэхэи дүхэригэй дүүрэгтэ хүртэлһэн республикын чемпионо зүргэдэ хүртэлһэн команда энэ жэлд эльгэ ябана. Тэдэнэр 21 болонхой. "Импульс" очкогээр гаргана. Ах спортын клубай түлөө очкогтойгоор гурбадахи даһана. Республикын хүртэхын түлөө мурь түгээсэхэи шатадаг "Пинцевик" болон "Мет" командануудые тус тус очкогтойгоор нүүһэн МДВРЗ-гэй спортын Бүхэроссин физкультуртэ авгуустай түгээсэхэи наадаца тэм.

Б.-М. ЖИЛ...

СПОРТ

ҮНИНЭЙ ҮНГЭРГЭГДӨӨГҮЙ НААДАН

Байша ондо Дивизионнодо эмхидхэгдэлһэн гурбан үдэрэй сэрэг-спортын мурьсоон олон хурагшадые суглуулаа. Тэрэ үһиндоо "Зарница" гэжэ нэрлэгдэдэг һэн. Энэ заһнаһ һүүлэй жэлнүүдтэ маргаддажа байна. Мундо үдэр тус мурьсоон албанда мурдохо хуудатгэ, хан бүхэнэниг бэсын һорилгодо өхэ хэрэгтэй гэжэ тэмдэглэмээр.

Һургуулинуудта, районон түбүүдтэ тингэ бэлдэхэлһэн бааза үнэ хэ юм. Һурагшалан хэнигэнүүдтэ харуулаха сэрэгтэй тэмсэгүүд, макодууд үнэ. Тингэһэ хуууд эндо олон юмэ үгэжэ, хаража, шалгалта барина. Энэ удаада хуууд харгылаар абаха дурим тушаалаа, хүннэй ачлалгаар мурьсоо. Тарбагатайн дунда

хуууд Н.В.Филимоновой хүтэбэри дорой түрүүлһэнхэ нигэ мурьсоондо хабаадахаһаа һаа, бүхэ талаараа бэлдэхэл һангтай байла. Александр Зацев бээр турнигта хэһээни оло дахин татажа шада, нүхэр хууулиниг Михаил Солодухин 100 метриг арилдаанда түрүүлэ. Эдэ хоёр Агуу Илааны 30 жэлэй ондо

зориулагдаһан викторинада байһал эд бэһингээр хабаадаһан юм. Виктор Шилин Алексей Гроздов хоёр авгомадаар буудха мурьсоондо 2 дохи һуури эзэлэ.

Тарбагатайн Залуунуудан, хэрэгүүдтэй талаар түрүүлһэн. В.ПЕРИНВЕВ, анимаган спортын комитетдэй

Эмхидхэн байгуулагшад - Буряад Республикын Президент, Арадай Хурал болон Правительство

Redaction information: Редактор Ц. Б. ЦЫРЕНЦОРЖИЕВ, РЕДАКЦИОННОКОЛЛЕКТИВ ДАНШЕВА Е. Х., ДОНЦОГОЙЦ.Ц., ЖИЖИЦОВ Б.-М.Ж. (карюса-пата-секретарь), НИМАЛВ Н.Н. (редакторай орлошо), ОЧИРОВ С.Д., ШИСТАВ В.Н. (хэбтэйгэй директор), РИНИЦНОВ С.Д. (редакторай орлошо), САМВЯЮВА Е. В. Манай адрес: 670000, Улаан-Үдэ, Калдан, тарнивилһин үйтэ, 23, "Буряад үнэн" газетин редакци. Газет хэбтэйгэй 2 хуудалан хэмжээтэй. Индекс 50901. Хэбн 4327. Стереотипта гүшаагдаһан сэт 19.05. Буряад Республикын республиканскай типографиде газет хэблэгдэ. Директорийн телефон: 2-40-48. Б-0079-дэхи номертойгоор бүрчхэдэ абтанхай. Заказ №143.

Редакциин телефонуд: редакторай - 2-50-96, приемный - 2-54-54, редакторай орлошонорой - 2-68-08, 2-62-62, карюса-пата секретарийн - 2-50-52, секретариатай - 2-60-91, тарнивилһин (даатшань) - 2-55-97 (даатшань), 2-61-35, 2-56-23, социал-экономическа - 2-64-36 (даатшань), 2-63-86, 2-61-35, 2-67-81, советой, эрдэмтэй болон һургуулинуудай - 2-57-63, олоһингын хуурагшын ба мурьсоонтой - 2-54-93 (даатшань), 2-34-05, 2-69-58, оршууһын - 2-67-81, коррекцируудтэй - 2-33-61, компьютерна түбэй - 2-66-76, корреспондентууд: Агнескеда - 3-42-19; Закаменскеда - 30-61; Баргажанда - 91-6-40. "Бурятия" хэбтэйгэй телефонуд: директор - 2-49-94, бухгалтери - 2-23-67, вахта - 2-67-95, 2-67-05.